

İstiğna nedir?

<https://www.youtube.com/watch?v=zTxfMQ4Tpk>

Sorular:

1. İstiğna ne demektir?
2. Efendimizin (SAV) yasayisından İstiğna örnekleri veriniz.
3. Ustad hazretleri nicin hediye almazdi?

"İstiğna; insanın Allah'tan başka hiçbir kimseye el açmaması, yüzüsu dökmemesi; aç ve susuz kaldığı zamanlarda dahi halka arz-ı ihtiyaçta bulunmaması ve hayatını hep gönül zenginliği, gönül tokluğuyla iffet dairesi içinde sürdürmesi demektir. İstiğna, peygamberlik mesleğinin çok önemli bir düsturu ve Allah ahlâkı ile ahlâklanmanın da bir tezahürüdür. Çünkü Allah (celle celâluhu) Samed'dir; her şey O'na muhtaçtır, O ise hiçbir şeye muhtaç değildir. Evet, O, Ganiyy-i alel'itlak, Müstağni-i Mutlak'tır. İnsana gelince onun bir kısım şeylere ihtiyacı vardır. Bu sebeple insan için mukayyet istiğnâ tabirini kullanmak daha doğru olur zannediyorum. İşte insanlık âleminin medar-ı iftiharları enbiya-yı izam efendilerimiz, müstağni-i mukayyet olarak, hayatları boyunca hep istiğnâ ruhuyla yaşamış; isteyeceklerini yalnız Allah'tan istemiş, dertlerini yalnız O'na açmış; eda ettikleri risalet vazifesi, yaptıkları hizmet ve fedakârlıklar karşısında da hiç mi hiç beklentiye girmemiş, ücret talebinde bulunmamışlardır. Kur'ân-ı Kerim pek çok yerde bu hususa dikkat çeker..." ["Bir Peygamber ahlâkı: İstiğnâ", Yaşatma İdeali]

İstiğnâ insanı ve beklentisizlik

"Aslında, Rasûl-ü Ekrem'in irtihal-i dâr-i bekâ buyurmasından evvel, ümmet-i Muhammed (aleyhissalâtü vesselam) arasında da çok zengin insanlar vardı. Hazreti Osman ve Abdurrahman b. Avf (radiyallahu anhüma) servetinin çokluğuyla meşhur sahabîlerin sadece ikisiydi. Onlardan başka, oldukça geniş imkanlara sahip bulunan, Medine'de ticarete hâkim olan, Kaynuka, Kureyze ve Nadr pazarlarına ağırlığını koyan mü'minler de mevcuttu. Şayet, Habîb-i Ekrem Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), onlara azıcık bir imada bulunsaydı, Ashâb-ı Kirâm bütün servetlerini ortaya dökerlerdi.

Zira, onlar, mal-mülk bir yana, kendilerinden canları istendiğinde dahi hiç tereddüt etmeden öne atılmışlardı. Bedir, Uhud ve Hendek başta olmak üzere bütün mücahede meydanlarında, Rasûlullah'ı korumak için kendi hayatlarından seve seve vazgeçmeye hazır olduklarını isbat etmiş, gerektiğinde başlarını ve kollarını O'na kalkan olarak kullanmışlardı. Onlardan bazıları birer şehit olarak öteye kanatlanmış; kimileri de sıranın kendilerine gelmesini iştiyakla beklemişlerdi. Nebîler Sultanı'nın uğrunda ruhlarını dahi feda etmeye âmâde bulunan bu hasbîler için servet ü sâ mânın, mal-mülkün hiç sözü olmazdı. Küçük bir işaret görselerdi, bütün varlıklarını çok rahatlıkla verebilirlerdi.

Şu kadar var ki, İstiğnâ insanı (aleyhi ekmelüttehâyâ vetteslimât) Sahabe-i güzîne borçlansaydı, onlar, verdiklerini kat'iyen borç olarak görmez ve onu asla geri almazlardı. Hele Hazreti Sâdık u Masdûk'un zırhını borcun teminatı olarak ellerinde tutmaya hiç yanaşmazlardı. İşte, İnsanlığın

Medâr-ı Fahrî, böyle bir minnet altında kalmaya kesinlikle razı olamayacağından dolayı, Ashâb-ı Kirâm'dan değil de bir yahûdiden borç istemiş ve karşılığında kalkanını rehin bırakmıştı.

Dahası, Nezâhetin Hülâsası (aleyhissalâtü vesselam) ashabından borç almayı istiğnâ anlayışına muvafık bulmamış; onlardan hiçbir dünya malı istememeyi, risâlet vazifesine karşılık ücret beklememe esasının icabı saymıştır. Din-i Mübîni tebliğ ve temsil etmesine, insanlara saadet-i dareyn vesilelerini bildirmesine ve hususiyle Sahabe'ye Cennet yolunu göstermesine mukabil en küçük bir menfaat talep etmediğini bu vakıyla bir kere daha ortaya koymuş ve dava-yı nübüvvetin vârislerine yine hüsn-ü misal olmuştur.

Evet, beklentisizlik Peygamberlik mesleğinin şiarıdır; insanları kurtarmak için kendi hayatını istihkâr ederek her gün ölüp ölüp dirilme, sürekli çalışma, hep koşturma, zahmet çekip meşakkatlere katlanma ama bütün bunlara bedel hiçbir ücret istememe irşad yolunun hususiyetidir. Nitekim, Hazreti Nuh, Hazreti Hûd, Hazreti Salih, Hazreti Lût ve Hazreti Şuayb (Allah'ın salat ve selamı Efendimizin ve bütün peygamberlerin üzerine olsun) hep aynı cümleyi tekrar etmiş; 'Bu hizmetten ötürü sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim ücretimi verecek olan, ancak Rabbülâlemîn'dir' (Şuarâ, 26/109) diyerek, bütün peygamberlerin ortak duygu ve düşüncesini dile getirmişlerdir. Mevlâ-yı Mûteâl, Sultân-ı Rusûl Efendimiz'e, 'De ki: Sizden bu hizmetim için hiçbir ücret istemiyorum, malınız sizin olsun! Benim ücretim yalnız Allah'a aittir ve O, her şeye şahittir.' (Sebe', 34/47) buyururken de, nübüvvetin bu ulvî yönünü nazara vermiştir.

Bu itibarla, Hazreti Ruh-u Seyyidi'l-Enâm (aleyhi elfü elfi salâtin ve selâm) Efendimiz'in Ashâb-ı Kirâm'dan borç istememesi O'nun mutlak istiğnâsının ve beklentisizliğinin gereğidir. O, 'Ben size dini öğrettim, haydi siz de bana diyet ödeyin!' manasına gelebilecek en ufak bir tavra kat'iyen girmemiş, hiçbir zaman bunun imasında bile bulunmamış ve o şekilde anlaşılacak her şeyden uzak durmuştur." ["Rehin bırakılan zırh", Vuslat Muştusu]

Fethullah Gülen Hocaefendi'nin Peygamberâne istiğnâ

Fethullah Gülen Hocaefendi, hizmet ederken şahsî menfaat ve çıkar mülâhazalarından her zaman fersah fersah uzak kalma gayreti içinde olunması gerektiğine dair daima ihtar ve telkinlerde bulunuyor. Çünkü "Mü'min, her yaptığı şeyi Allah emrettiği için yapar. Ne kendi, ne ailesi, ne de beraber olduğu insanların çıkarlarını kat'iyen düşünmez. Bir mü'minin, bu tür beklentilere girmeden hareket etmesi, 'hâlisâne' tabiriyle ifade edilir ki, bu hak erinin, hiçbir zaman para-pul, makam-mansıp, şan-şeref.. davası gütmeyen, İslâm'a hizmette tıpkı bir nefer gibi hareket etmesi demektir. İnsanın, bir kısım maddî şeylerle birlikte, bir de mânevî füyuzat hislerinden feragat etmesi söz konusudur ki, bunun için de isterseniz 'en hâlisâne' tabirini kullanabiliriz." ["Beklentilere girmeme" Fasıldan Fasıla-4]

İstiğna: Peygamber yolu

Hocaefendi, "Peygamberâne istiğnâ ve geniş manasıyla yolsuzluk" konulu sohbetinde, Allah'ı dileme ve insanlarda O'nu dileme duygusunu uyarmaktan; Allah'ı tanıtmaya, Allah'ı sevdirmeye, insanların Allah'la olan irtibatlarını güçlendirme, kopmaz hale getirmekten daha büyük, daha değerli bir şey olmadığını belirterek onun için enbiyanın hayatlarını hep bu esriye, bu temel düşünceye, bu temel disipline, bu temel anlayışa bağladıklarını ve karşılığında hiçbir şey istemediklerini ifade ediyor. Peygamberlerin hepsinin 'Vazifemizi Allah için yapıyoruz. Bunun karşılığında zerre kadar sizden bir şey beklemiyoruz.' dediklerini örneklerle izah ediyor.

Beklentisizliğin muhatabı inandırmanın çok önemli esaslarından bir tanesi olduğunu vurgulayan Hocaefendi, meseleyi açıklamasına şöyle devam ediyor: "Bir şey yaparsınız fakat yaptığınız şey içinde size ait bir kısım menfaatler gözetiyorsanız evvela size teveccüh eden insanların teveccühlerini kırmış olur, onlar nazarında itibar kaybına uğramış olursunuz. Bu, köy muhtarlığından devlet idare eden insanlara kadar herkes için söz konusu olduğu gibi aynı zamanda şu adanmışlar topluluğu için de öyledir. Adanmışların en büyük dinamiği adanmışlıktır, beklentisizliktir, sürekli nazarı Allah'a çevirip karşılığında bir şey beklememdir. Ve bu Peygamber yoludur. Bu türlü davranma Peygamberin dediği şeye uymadır. Allah'ın murad-ı subhanisine uyma demektir. Bu Peygamber yolu, raşid halifeler yolu, sahabe yoludur. İnsanlığın İftihar Tablosu ruhunun ufkuna yürüyüp bu dünyaya gözlerini kapadığı zaman, ailesinin rızkını temin etmeye matuf mübarek kalkanı bir Yahudi'de rehin, ipotek bulunuyordu. Ve Hazreti Ebu Bekir giderken ondan daha ileri değildi. Elinde avucunda hiçbir şey yoktu. Belki kendisine verilen maaşın fazla gelenini bir testinin içine atmış kendinden sonraki halifeye emanet etmişti. Hazreti Ömer Efendimiz çok defa Mescid-i Nebevi'de kum üzerinde yatıyordu. Büyükler bunlardı. Yol, yöntem onların yolu, yöntemiydi. Onların yol ve yöntemlerinin dışındaki yola yolsuzluk denir. İnsan farkına varmadan elli türlü yolsuzluğa kaymış olur. Ve yolsuzluk bir yerde insanı güldürse bile bir gün öyle bir ağlatır ki orada 'ya leytenî küntü türâbâ' dedirtir insana. 'Ah keşke ölüp gitseydim de toprak olsaydım da bunları duymasaydım' der."

Hizmet edenler dünyaya tenezzül etmemeli

"İnsanlığa hizmete kendini adanmış insanlar Peygamber yolunda yürüdükleri zaman kalıcı eserler bırakırlar. Yoksa Harun olarak yola çıkıp sonra Karunlaşan kimseler bir gün hazineleriyle beraber yerin dibine batarlar da lanet ile yad edilirler." diyen Hocaefendi, adanmışlar topluluğu içinde hizmet edenlere şu tembihatta bulunuyor:

"Hiç olmazsa imana ve Kur'an'a hizmete kendini adanmış bu mübarek, mümtaz daire içinde bulunan kimseler yaptıkları hizmetler içinde konumları itibarıyla 'Ben şunu kendi hesabıma bir avantaj olarak değerlendirebilirim. Hatırımı kullanarak şöyle bir mukavelede, bir ihalede bana da yahu şu kadar bir şey düşünün falan diyebilirim.' mülâhazalarından uzak olmalıdırlar. Eğer dilimde azıcık teline, 'yerin dibine batsın' demeye açıklık olsaydı, eğer dilimin bir parçasında teline, beddua yer olsaydı, millete hizmet ediyoruz dedikleri halde o iş içinde kendilerini, çıkarlarını düşünenler, meseleleri çıkar çarkına bağlayanlar ve ihalelerde kendilerine pay ayıranlar ve kendilerine pay verenleri mabeyn-i humayun insanı haline getirenler hakkında,

'Allah sizi çoluk çocuğunuzla beklentilerinizle ümitlerinizle yerin dibine batırsın, mahvetsin' derdim. Ama demedim; çünkü dilimde öyle bir şeye yer yok. İkbâl'in dediği gibi, dua dua yalvardım, teline, bedduaya amin demedim. Hiç olmazsa adanmışlar, o en büyük dinamiklerini, adanmışlık dinamiklerini, beklentisizlik dinamiklerini bence böyle pes bayağı dünyaya ait şeyler karşısında feda etmemeliler. Hiç olmazsa bu âlî heyet içindeki insanlar sinek kanadı kadar değeri olmayan bu dünyaya ne kadar itibar edilecekse o kadar itibar etmeliler."

Hocaefendi'nin eserlerinde istiğnâ

Hocaefendi, müminler için, bilhassa hizmete adanmışlar için istiğnânın önemini ve gerekliliğini her fırsatta tekitli ve teyitli ifadelerle anlatıyor:

"Gönül ne kadar arzu ediyor ki, bu işe omuz verenler, İslâmî hizmetler içinde bulunanlar, Kur'ân ve iman hizmetine sahip çıkanlar; geleceğin gerçek mimarları kudsîler, aydınlar ve ışık ordusu mübarekler dünyanın malına, menaline meyil göstermesinler, eteklerini kire, lekeye bulamasınlar, istiğnâ içinde hareket etsinler ve neşr-i hak hizmetinde kimseden bir şey istemesinler. Kifaf-ı nefis edecek kadar bir şey bulurlarsa, onunla geçinsinler ve kendileri çekip gittiklerinde, arkalarında bir ev bile bırakmasınlar.

Evet onlar, yaşama arzusuyla değil, yaşatma arzusuyla dolup taşmalıdırlar.. dolup taşmalıdırlar ki, bir an bile dünya onların hayallerine girmesin.. gözlerinin içinde dünya hayâli bir an-ı seyyale bile yer etmesin. Yoksa kazandıkları safvetlerini kaybeder ve sonra da iflah olmazlar. İslâmî hizmetlerle dünyalık peşinde koşanların kötü akıbetleri kendilerine dokunmasa bile, çoluk çocuklarına veya torunlarına öyle dokunur ki, dokunduğu gün iki büklüm olur, inlerler." ["Tebliğ ve irşad vasıtaları olan şeylerden şahsi kazanç temini olabilir mi?", Asrın Getirdiği Tereddütler]

İstiğnâ ruhu ve beklentisizler

"Hususiyle kendini iman ve Kur'an hizmetine adanmış bahtiyar ruhlar için, takvâdan sonraki en önemli vasıf istiğnâdır. Hadis-i şerifteki, 'ganî' kelimesi, 'Allah'ın verdiği nimetlere kanaat ettiğinden kat'iyen başkasının eline bakmayan, hep müstağnî davranan, gönlü zengin, beklentisiz' manalarına gelmektedir.

İstiğnâ, peygamberlik mesleğinin şiarıdır. Bütün peygamberler, peygamberlik vazifesini eksiksiz yapacaklarına ve bunun karşılığında hiçbir dünyevî ücret almayacaklarına söz vermişlerdir. Kur'ân-ı Hakîm, onların, kendi ümmetlerine -ağz birliği etmişçesine- 'Ben sizden ücret beklemiyorum ki! Benim mükâfâtım ancak Allah nezdindedir.' (Yunus, 10/72) dediklerini anlatmaktadır. Hakikaten onlar, peygamberlik vazife-i kudsiyesinin dünyaya alet edildiği töhmetine meydan vermemek için hayatları boyunca istiğnâyâ bağlı kalmış ve bu müstağnî halleriyle sonraki nesiller arasında neşr-i hakkı kendilerine vazife edinenlere hüsn-ü misal olmuşlardır.

Yâsîn suresinde anlatılan kahraman (Habib-i Neccar) da 'Yaptıkları tebliğ karşılığında sizden bir ücret istemeyen, hiç menfaat beklemeyen, dosdoğru yolda yürüyen bu kimselere uyun.' (Yâsîn,

36/21) demek suretiyle, yine irşad erlerinin aynı vasfına dikkat çekmiştir. Habib-i Neccar, arkasında yürünecek rehberlerin en önemli iki vasfını nazara verirken, onların hizmetlerine mukabil hiçbir ücret/menfaat beklemediklerini ve herkesten önce kendilerinin dosdoğru yolda yürüdüklerini belirtmiştir ki, doğrusu, bu iki sıfatı üzerinde taşımayan kimselerin başkalarına hidayet yolunu göstermeleri hiç mümkün değildir.

Nur Müellifi, iman ve Kur'an hizmetine gönül vermiş insanlar için istiğnânın çok önemli bir rükün olduğunu vurgulamaktadır. Meseleye dini dünyaya alet etme töhmeti açısından da yaklaşarak, ehl-i dalâletin, 'İlmi ve dini kendilerine medar-ı maîşet yapıyorlar' deyip ehl-i ilme insafsızcasına saldırdıklarını ve dolayısıyla onları fiilen tekzip etmek gerektiğini belirtmektedir.

Aslında bugün de bazı kimseler aynı hastalığa müpteladır ve onların yüzünden bütün müslümanlar karalanmaktadır. Kur'an okuma üzerinden gırtlak ağalığı yapanlar, ruhsuz bağırıp-çağırmaları dua yerine koyanlar ve bir kısım soğuk merasimlerle dini folklorlaştıranlar ma'şeri vicdanda müsbet bir tesir uyaramadıkları gibi İslam'ın güzel çehresini de karartmaktadırlar. Niyetleri dünyevî menfaatler olduğu müddetçe gönüllere nüfuz edemeyeceklerini anlayamamakta ya da ücret beklentisi içinde bulduklarından dolayı başka ulvî gayeleri hiç düşünmemektedirler.

Oysa, sözün tesir etmesi, sesin gür ve güzel oluşuna, nağmenin zâhiren iç yakışına değil, Cenâb-ı Allah'ın meşietine bağlıdır. Allah Teâlâ, sözün tesirini, büyük bir ölçüde, söyleyenin hasbîliğine, diğergamlığına ve yaptığı irşad vazifesi karşılığında hiçbir ücret beklememesine bağlamıştır. Çoğu zaman, bir köşeyi veya bir kürsüyü tutmuş, sadece dine hizmet için yaşayan samimi, hasbî ve diğergam bir insan, cılız bir sesle, pek de parlak görünmeyen bazı şeyler anlatır; fakat, ma'şeri vicdanda büyük bir tesir bırakır. Çünkü, o müstağnî bir insandır ve muradı da Allah'tır.

Bu itibarla, Kur'an talebeleri, dava-yı nübüvvetin birer temsilcisi olarak Peygamberlerin istiğnâ yolunu takip etmeli ve daha baştan 'Benim mükâfâtım ancak Allah nezdindedir' diyerek iman hizmeti adına yapıp ettiklerine karşılık asla dünyevî bir ecir beklememelidirler. Köy köy, kasaba kasaba, şehir şehir, hatta ülke ülke dolaşırken, hemen her yerde i'la-yı kelimetullah hesabına bir nağme tuttururken, vaaz, sohbet ve nasihat ederken ya da bir insana tek hakikati anlatırken çok hasbî olmalı ve asla dünyevî bir karşılık ummamalı, almamalıdır. Dünyanın mal ü menâline meyil göstermemeli, neşr-i hak vazifesine mukabil kimseden bir ücret istememeli; ancak kifaf-ı nefis edecek kadar bir iâşe bulurlarsa onunla geçinmeli ve hep istiğnâ içinde hareket etmelidirler." ["Sığ görünen deryalar", Ölüksüzlük İksiri]

Adanmış ruhlar ve iktisat-istiğnâ mesleği

"Bilhassa hizmet-i imaniye ve Kur'anîyede bulunan insanlar, mutlaka kendilerini iktisada alıştırmak zorundadırlar. Aksi halde, itibarlarını yitirme, güven kredilerini kaybetme ve davalarına laf getirme ihtimalleriyle karşı karşıya kalırlar. Oysa, itibar ve güven, hizmet erleri için en geçerli akçe ve en büyük sermayedir. Güvenilirliğini yitirmiş bir mü'min, irşad vazifesini yaparken kendisine lazım olan bütün sermayesini kaybetmiş demektir.

Bundan dolayı, adanmış bir ruh, hiç kimseye el açmamalı, yüz suyu dökmemeli ve vaktinde geri verme imkanına sahip değilse başkalarından tek kuruş almamalıdır. Şayet, onun, günde üç defa yemek yemeye imkanı el vermiyorsa, iki öğünle iktifa etmeli; ona da gücü yetmiyorsa, bir defayla yetinmelidir. Hatta, icabında çocuklarını doyurmalı, kendisi yarı aç kalmalı, buna davası hatırına katlanmalı ve şartlar nasıl olursa olsun iffetini korumalıdır. Üç odalı kiralık bir evi bile kendisi için lüks kabul etmeli ve 'İnsanlığın İftihar Tablosu'nun hane-i saadeti sadece bir odacıktan ibaretti; o münevver odacık öyle daracıktı ki, Peygamber Efendimiz namaz kılarken rahat secde edebilmesi için Hazreti Aişe'nin birazcık toparlanması gerekiyordu. Kâinatın Efendisi dahi öyle yaşamışken bu bize biraz fazla değil mi?' demelidir. Şayet, bütçesi müsait değilse ve hele zaruret de yoksa, araba sahibi olmamalı, gideceği yere yaya gitmeli veya toplu taşıma vasıtalarını kullanmalı.. hâsılı, ne yapıp etmeli, iffet ve istiğnâ ruhuyla yaşamasını bilmeli; kat'iyen lükse girmemeli, israfa düşmemeli ve asla yüce mefkuresine laf getirmemelidir.

Evet evet.. dava adamı yaşama zevki, hayat kaygısı, rahat tutkusu, lüks arayışı ve israf alışkanlığından fersah fersah uzak kalmalıdır. O, süt gibi duru, su gibi berrak ve toprak gibi mütevazı halini ömür boyu korumalıdır. Kendisinden öncekileri yiyip bitiren lüks, israf, debdebe ve ihtişam onun evinden içeri girememeli, hele gönlüne yol bulamamalı ve ona hükmedememelidir. O, asla tavanlardaki boya, zeminlerdeki cilâ, masalardaki ibrişim ve yataklardaki atlaslarla kadr ü kıymetini yüceltme, giyim-kuşamla beyan ve düşüncelerine ağırlık kazandırma, maddî debdebe ve ihtişamla dünya meftunlarına sempatik görünme peşinde olmamalı ve İslam'dan başka vesile-i izzet aramak suretiyle maskara durumuna düşmemelidir." ["Hesabını verebilecek misin?", Ölümsüzlük İksiri]

İstiğna ruhu için îsâr ahlakı

"Esasında istiğnâ ruhunu muhafazanın en önemli vesilesi, hayatını îsâr ahlakıyla sürdürmektir. Bu açıdan gönüllüler hareketi içinde bulunan arkadaşlar öyle îsârlaşmalıdırlar ki, sadece yemek yedirme, çay içirme, maaşını bir başkasına verme gibi fedakârlıklarla yetinmeyerek, maddî, manevî füyûzat hislerinde de başkalarını kendilerine tercih edebilmelidirler. Evet, onlar velilik, kutupluk, gavslık gibi makamlar; havada uçma, namazlarını manen Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) arkasında kılma, 'Allahu ekber' deyip namaza durunca kendisini Ravza-ı Tahire'de veya Kâbe'de müşahede etme gibi kerametleri başkalarına layık görerek, 'Bana Seni gerek Seni' deyip sadece Cenab-ı Hakk'a teveccüh etmeli ve O'nu tercih etmelidir. İşte gerçek mânâdaki îsâr ruhu ve aynı zamanda istiğnâ tavrı da budur. Günümüzde her şeyden ziyade bizim böyle bir bakış açısına ihtiyacımız vardır.

Hâsılı, makam, mansıp, takdir, tebci ve alkışın dünyevî getirilerine kapanma bir yana, bir mânâda bütün bunların uhrevî getirilerine bile kapanarak, ahirette nail olacağı nimetleri Allah'ın fazlından, kereminden ve rahmetinin enginliğinden beklemelidir. Çünkü Allah inayet etmezse insan değerli hiçbir şeyi elde edemez. Ne cennete girebilir ne de cehennemden âzâde kalabilir. Bütün bunlar ancak O'nun rahmet, inayet ve keremiyle elde edilebilir. Hem, her şeye kapanan bir insana Allah elli türlü kapı açar. Siz, dünyaya karşı kapılarınızı hele bir kapayın, göreceksiniz Hazreti Allah, sizin kapadığınız bir kapıya mukabil bin kapı lütfedecektir. Çünkü O, Müfettihi'l-ebvab'dır. Yani kapıları açan yalnız O'dur. Evet, Allah'ın inayet, rıza ve teveccüh kapılarının size

açılmasını istiyorsanız, dünyevî her türlü beklentiye karşı bir ömür boyu kapılarınızı sürekli kapalı tutmanız gerekir." ["Ömür boyu istiğnâ", Kırık Testi]

"Ne dünya debdebesi ve saltanatı yolunuzu yönünüzü değiştirmeli, ne gözleri âhu dilberler, ne Boğaziçi'nde yalılar, ne yazlıklar, ne kışlıklar, ne servetler, ne sâ mânlar, ne ikballer, ne imkanlar, ne güçler ne de kuvvetler. Çünkü kendinizi vakfettiğiniz bu yol, adanmışlar yoludur, beklentisizler yoludur. Sizin güç kaynağınız, beslenme kaynağınız beklentisi olmamadır. Yapmak, yapmak, yapmak, tohum atmak, bütün dünyayı ekin tarlaları haline getirmek, tek bir başağa ilişmeden arkasına bakmadan çekip gitmek... Zinhar sen hiçbir şey bekleme onlardan. Yaptığın şeyi yap, arkana bakmadan yürü git... Zinhar 'ben bunu yaptım' deme, minnetle kimsenin başına kakma... Kendini imana ve Kur'an'a hizmete adanmış insanlar bence servet edinmeyi erbabına bıraksınlar, kendi kredilerini korusunlar. Kendi kredileri istiğnâdır, tekeffüfte bulunmamaktır, halka el açmamaktır, beklentisiz yaşamaktır, soluklarında sürekli 'Fedakârlık ya Hû' deyip hep "Hû" çekmektir. Maddi manevi hissiyatınla, düşüncelerinle sürekli kendi üzerine bir çarpı çekerek elden geldiğince hep başkalarını öne çıkarmak; adeta bir yönüyle başkaları için enerji kaynağı olmak, onları yaşatmak için oksijen olmak, sürekli onları beslemek, şarj etmek... Engin bir istiğnâ duygusu, kendi için yaşamama duygusu, yaşatmayı hep ön planda tutma duygusu, ihyayı ön planda tutma duygusu... Kendini o işe adanmış insanların hususiyeti, mülâ hazası, düşünce tarzı, üslubu, dünya görüşü, hayat felsefesi... Adanmışın hayat felsefesi bu olması lazım." ["Adanmış ruhların hayat felsefesi", Bamteli]

Hizmetten dünyalık menfaat temini

Hocaefendi, yapılan hizmetlerden dünyalık menfaatler elde edilmemesi hususunda sayısız ikaz ve ihtarlarda bulunmuş ve bulunmaya devam etmektedir:

"Hizmet-i imaniye ve Kur'aniye içinde bulunanlar mutlaka müstağni davranmalıdırlar. Biz çok iffetli, çok namuslu çalışmalıyız. Hiç kimse hakkımızda olumsuz bir şey düşünmemeli. Dolayısıyla güven vaat etmeliyiz. Emin olmalıyız. Bizler akla geldiğimiz zaman birer emniyet insanı, birer istiğnâ insanı olarak hatırlanmalıyız. Yani 'bu arkadaşlara veriyorsanız gideceği yerin çok doğru olduğundan emin olabilirsiniz, çarçur edilmediğinden emin olabilirsiniz' demeliler. Biz emniyet insanlarıyız, güven insanlarıyız; millete ait, halkımıza ait, devlete ait en küçük şeye elimizi sürmeyiz... Bu hizmet-i imaniye ve Kur'aniye'de bulunanlar birer güven insanı olmalı, istiğnâ insanı olmalı, 've ma es'elüküm aleyhi min ecr, in ecriye illa ala rabbilalemin' kahramanı olmalılar. Hizmet-i imaniye ve Kur'aniye adına bu mevzuda çok hassas olmamız lazım." ["O'na el aç, kullarına değil!..", Bamteli]

"...hizmet-i imaniye ve Kur'aniye'de bulunan insanlar, hiç farkına varmadan, diyelim, bir okulda çalışıyoruz, idarecilik yapıyoruz, öğretmenlik yapıyoruz, çok küçük çapta bile olsa, kendi çıkarlarımızı düşündüğümüz zaman işi kirletmiş oluruz. Hizmet adına bir yerde duruyorsak şayet, bize tevcih edilen vazife neyse onu yaparız. Ve bize takdir edilen imkan neyse onu alırız, öper başımıza koyarız. Hafizenallah bir kenarında bulunduğumuz bir işten şöyle böyle, maddi manevi bir çıkar mülâ hazasına girdiğimiz zaman, '...ezhebtüm tayyibâtiküm fi hayatikümü'd-dünya vestemta'tüm bihâ / ahiret hayatında kullanabileceğiniz sermayeyi burada yiyip bitirdiniz,

burada yiyip yan gelip yattınız, yok orada alacağınız bir şey.' ... Bu hizmet-i imaniye ve Kur'aniye'de hak yolunda yakın kayrılmaz. Şahsın adına bir şeyden istifade edemezsin. Bu işten bir şey arttırıp geriye atamazsın. Adanmışsan o yolda servet edinemezsin. Ev yapamazsın, han hamam kuramazsın. Ha senin bir imkanın var, normal hakkın, senin için takdir edilen şey, onu bir yere yatırırın, nemalanır kendi kendine gelişir. Sen hizmetten onu aparmış olmazsın. Ona kimse bir şey demez. Fakat bu hizmet-i imaniye ve Kur'aniye'ye gönül vermiş insanların tavır ve davranışlarından hasbilik dökülmeli. Hafizenallah, yoksa namazını kılsan da, orucunu tutsan da, haccına gitsen de şöyle böyle oyunlarla hizmetten bazı şeyler aparıyorsan sen, -özür dilerim- yani o münafıkın tekidir, münafıkın tekidir, münafıkın tekidir. 'İnne'l-münafikîne fi'd-derki'l-esfeli mine'n-nari velen tecide lehüm nasîrâ'... Bu hizmetin içinde bulunanlar sıfır olarak dünyaya geldiler. Giderken sadece sıfır değil, 'sıfır ibni sıfır' (sıfır oğlu sıfır) olarak gitsinler. Ekstradan Allah lutfetmiş, bir evleri olmuş, bir barkları olmuş. Ona bir şey demem. Fakat adanmış ruhun böyle şeyi olmaz. Adanmış ruh, 'peynir ekmek, don gömlek' der gider öbür tarafa. Münkir-Nekir soru sordukları zaman, 'peynir ekmek, don gömlek arkadaş!' deyip geçelim kestirmeden. Kendi kendimizi azlettirmeyelim." ["Ahiret sermayenizi burada tüketmeyin!..", Bamteli]

"Hizmetin içerisinde beş kuruş dahi olsa kendi çıkarı istikametinde kullanıyorsa, bu kardeşlerinin hukukuna tecavüz eden bir alçaktır. Bu daire içine girmiş bilerek veya bilmeyerek hainlik yapan bir haindir. Allah'ın lütuflarının kesilmesine sebebiyet veren bir haindir, bir aşağılıktır. Eğer düzelmeyecekse hidayete ermeyecekse, Cenab-ı Hak bu cemaati onlardan temizlemek üzere yuvalarını başlarına yıksın onların... Utanıyorum, hizmet-i imaniye ve Kur'aniyenin içinde, hakk-ı temettü (kâr, gelir) arayanların hallerinden utanıyorum. Kendine çıkar mülâhazasına kapılan insanların tavır ve davranışlarından utanıyorum. Yarınlar adına bir şeyler biriktirme mülâhazasına takılıp, hizmetten bir şeyler aparmak isteyen insanların davranışlarından utanıyorum, müslümanlıklarından utanıyorum, hayâ ediyorum. Bunlarla Allah'ın huzuruna çıkacağımdan utanıyorum. Resûlullah'ın 'bunlar mı?' diyeceğinden utanıyorum. Cebraill'in utanıp başını aşağıya eğceğinden utanıyorum. Mahşerden utanıyorum, mizandan utanıyorum." ["Utanıyorum!..", Bamteli]

"...ücret meselesini dar bir çerçevede ele almamak gerekir; o sadece yapılan bir iş için belirlenen maddî bedel değildir. İşlerin önünde bilinme, kıdem sahibi olma, halkın teveccühü, makam, mansıp, şan, şöhret, rütbe gibi şeyler de birer ücrettir; onlara gönül bağlama da bir çeşit ücrete dilbeste olma demektir ve o türlü beklentilere girme de bir aldanmışlıktır. Bir büyük olarak kabul görme, saygın bir insan yerine konma, mesela 'abi, efendi, hoca, alim, pîr ve üstad' şeklinde çağırılma da yapılan hizmetler karşısında bir bedeldir. Bunlar, bir insanın istek ve iradesi dışında karşılaştığı şeylerse ve o insan bunlara bir istidraç olabilecekleri mülâhazasıyla temkinli yaklaşıyorsa zararsız olabilir. Aksine insan, bütün hareket ve faaliyetlerinde hep takdir ve tebci beklentisi içindeyse, başkalarının kendisine tazim etmesini arzuluyorsa, sözlerine her şeyin üstünde değer verilmesini istiyorsa, hizmetlerine karşılık kıdemine uygun bir mukabele umuyorsa, işte o zaman, 'Bütün iyi işlerinizin semerelerini dünya hayatınızda tükettiniz.' (Ahkaf, 46/20) ayetinin tokadına o da müstehak olur ve ahiret meyvelerini burada yiyip bitirme, ötelere müflis olarak gitme gibi kötü bir akıbete uğrar. Ücret kavramı çok umumîdir ve pek çok beklenti onun muhtevasına dahildir: 'Bunca sene hizmet ettim, bu daire içindeki insanlar eğer insafli iseler, artık bana siyasî imkan vermeliler ve ben de milletvekili olmalıyım' diyen; bir müsteşarlık,

bir genel müdürlük gibi herhangi bir makam sevdasına düşen; parmakla gösterilen, gözünün içine bakılan, kendisine ayağa kalkılan, gittiği her yerde i'zâz u ikrâmla karşılanan ve hep baş köşeye oturtulan biri olma arzusuna kapılan.. insanların hepsi değişik ücret ve beklentilerin kulu ve köleleridir. Böyle insanlar, daima kendilerini beğendirmeye ve sevdirmeye çalışır; mübalâğalarla, hatta yalanlarla sürekli kendilerini methederler. Bunların hali, Üstad hazretlerinin ifadesiyle, ders aldığı Amme cüz'ünü bir tek şekerlemeye satan havâi bir çocuğun ya da elmas kıymetindeki hasenâtını ehemmiyetsiz cam parçaları hükmündeki lezzetlere, beklentilere ve enâniyete feda eden ahmak bir insanın hali gibidir." ["Hasbî ruhlar ve maaş", İkinci Yağmurları]

"Siz dinimize, milletimize hizmet adına değişik hizmet sahaları içinde bulunabilirsiniz. Fakat ben, şu an aklıma 'Kimse Yok mu Derneği' geldiği için onu misal vereyim. Bilindiği ve görüldüğü üzere 'Kimse Yok mu', günümüzde çok önemli bir hizmet ifa ediyor. Dünyanın her neresinde bir kırılma ve çatlama olsa hemen onu tamir etmek ve ona bir sargı sarmak için bütün imkânlarıyla seferber oluyor. Ancak unutulmamalıdır ki, dünyanın farklı yerlerinde yaşayan insanların yardımına koşan bu kurumun arkasında milletin himmeti vardır. Çünkü televizyonlar bu konuda reklam yapıyor, telefonlarla yardımın önü açılıyor ve böylece falan 3 kuruş, filan 5 kuruş vererek yardıma koşuyor. Derken yapılan bu yardımlar teraküm edip birikiyor, belli bir yekûn teşkil ediyor. Şimdi aslında böyle bir yerde çalışan bir insanın şayet imkânı varsa bu çalışmayı, herhangi bir ücret talep etmeksizin, herhangi bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapması gerekir. Fakat burada vazifeli olan bir şahsın başka bir geliri yoksa ona belli ölçüde bir maaş takdir edilebilir. Ancak takdir edilen bu maaşın da mukannen (miktarı belirlenmiş ödenek, tahsisat) olması gerekir. Yoksa 'Nasıl olsa burada böyle bir imkân var. O hâlde biz de, çalışanlara üst seviyede bir gazetecinin aldığı kadar maaş verelim. Çünkü biz dünyanın birçok farklı ülkesine giderek ciddi fedakârlıklara katlanıyoruz. Dolayısıyla alacağımız bu yüksek maaş bizim hakkımızdır!' şeklindeki bir düşünce gulûlün bir başka şeklidir.

Burada yapılması gereken bu organizasyonu yöneten ekip veya kurulun tespit ettikleri belli kurallar çerçevesinde, 'Senin hakkın budur. Ancak bu kadar maaş; şu kadar harcırah alabilirsin' vs. demeleridir. Artık bunun dışında ekstradan bir şey alınması caiz değildir. Aksi takdirde insan hak yolunda bulunuyorken kaybeder, Allah'a doğru giderken -hafızanallah- şeytanın çelmesine hedef olur ve netice itibarıyla doğru yolda yürüme imkân ve fırsatı yakalamışken dökülüp yollarda kalır.

Okul, üniversiteye hazırlık kursu, kültür lokali vs. daha başka kurumların başındaki sorumlu kişiler de aynı şekilde hassas davranmalıdır. Zira insanımız, bir gün bir yerde bir cana ihtiyaç olsa çok rahatlıkla, 'benim canımı alabilirsiniz' diyecek kadar bu insanlara güven duymaktadır.

Topluma ait değişik ünitelerde belli konumu olan insanların hayatlarını böyle bir hassasiyet içinde yaşamaları gerekir. İnanan insan olarak bizim en büyük kredimiz, halkın güvenidir. Değirmenin suyu halktan geliyor. Halk, 'bunların hayatında spekülasyonun zerresi dahi yoktur' inancında olduğu için bu işe sahip çıkıyor. Dolayısıyla eğer siz hakkınız olmayan şeylere el uzatmak suretiyle bir gulûle girerseniz, öncelikle bu güveni yıkmış olursunuz. Diğer yandan, halk size güvenecek, siz ise onlara hıyanet edeceksiniz. Böyle bir hıyanetin hesabını Allah insana

sorar. Ama bu öyle bir hesap sormadır ki, insan onun hesabını verebilir mi, veremez mi veya nasıl verir bilemiyoruz? Mahşerdeki bu hâl, hiç şüphesiz Efendiler Efendisi'ni de mahzun, mükedder ve mahcup edecek bir durumdur.

Ahirette Hazreti Ruh-u Seyyidi'l-Enâm'ı (aleyhi ekmelüttehâyâ) mahcup etmek istemiyor, dünyada da güzel işler adına akıp gelen ihsan ve bereketin devam etmesini arzuluyorsak, bu mevzuda fevkalâde hassas davranmak mecburiyetindeyiz.

Bunun için ben 40-45 senelik arkadaşlarıma, 'Sizin şahsî bir eviniz ve arabanız dahi olmasın!' demiştim. Ben o ölçüde hassas bir insan değilim. Fakat size bir hâlimi arz edeyim. Nice defa ellerimi açıp Rabbime şöyle yalvarmışımdır: 'Allah'ım bahtına düştüm. Sana kurban olayım. Benim kardeşlerime dünyevî imkân verme.' Çünkü bir yerde onlarda az bir fazlalık görülse derler ki: 'Demek ki bu, bir yerlerden bir şeyler alıyor.' Rabbime hamdolsun, şu anda onların her biri, bir yerde bir işçi olarak çalışıyor. Ve ben -yedi cihan şahit- bu durumdan hiç rahatsız değilim. Çalışsınlar ve çalışırken de o çalışmanın ağırlığı altında kalsınlar ve sonra da -Allah uzun ömür versin- bu hâl üzere vefat etsinler. Ben buna hiç üzülmem. Ben onların -Rabbim muhafaza buyursun- kirli bir şekilde ölüp gitmelerine, arkalarından dedikodu yapılmasına üzülürüm. Çünkü bu, milletimizin gönülden sahip çıktığı bir mefkûrenin itibar ve kredisini yeme demektir." ["Büyük bir günah: Gulûl", Yenilenme Cehdi; Emanet'te "Gulûl", Bamteli

Ömür Boyu İstiğna

Soru: İstiğna, adanmışlık ruhunun en önemli dinamiklerinden biri olarak zikrediliyor. İstiğna ahlakını, bir ömür boyu bulunduğumuz her konumda muhafaza edebilmek için hangi hususlara dikkat edilmelidir?

Öncelikle şunu ifade edelim; istiğnada öyle bir zenginlik vardır ki, müstağni bir insan o haliyle kâinata meydan okuyabilir. Çünkü istiğna ruhuyla kanatlı bir insan, maddî, manevî her türlü arzu ve beklentiye karşı panjurları indirip, kapıları kapayıp arkalarına da üst üste sürgüler sürdüğünden onun Allah'tan başka minnet duyacağı, minnet altında kalıp ezileceği hiç kimse olmaz.

Makam İçin Bel Kırıp Boyun Bükenler

Fakat unutulmamalıdır ki, istiğna sadece mal, mülk, servet u sâmân karşısında ortaya konan bir tavır değildir. O; makam, mansıp, takdir, alkış.. her türlü nefsanî istek ve arzuya karşı kararlı ve dimdik durmanın unvanıdır. Mesela bugün, on insan ısrarla "Müdür ol, müsteşar ol, milletvekili ol." diyerek sizi belli bir pâyeye ve makama çekip sürüklemeye çalışsa, sizin yine de, "Acaba böyle bir konumda istiğna ruhunu muhafaza edebilir miyim?" endişesiyle oturup bir kez daha iç dünyanızla hesaplaşmanız gerekir. Başka bir ifadeyle, "Acaba böyle bir konumu elde etme isteği, nefsanî bir arzudan mı kaynaklanıyor yoksa rıza hedefli millete hizmet düşüncesinden mi?" diyerek kendinizi hesaba çekmeli ve eğer işin içine nefsanîlik karışmışsa o arzuya karşı direnmesini bilmelisiniz.

Belki burada insanın aklına, “Eğer herkes bazı konum ve makamlara karşı müstağni davranacak olursa, bu işler sahipsiz kalmaz mı?” şeklinde bir soru gelebilir. Hâlbuki eğer o makamın gereğini yerine getirecek birisi varsa, sizin öne atılmanız çoğu zaman sadece rekabet ve kıskançlık duygularını tetikler, niza ve ihtilafa sebebiyet verir. Mesela namaz kılınacak bir mekânda/mescitte on tane imamlık yapabilecek insan varsa, sizin hemen “Mihraba ben geçeyim.” diye öne atılmanız o vazifeye faydadan daha çok zarar verir. Zira nasıl olsa, o on kişiden biri kalkıp mihraba geçecek ve o namazı kıldıracaktır. Ayrıca Hazreti Pir’in de dikkat çektiği üzere, tabiiyeti, sebab-i mes’uliyet ve hatarlı olan metbuiyete tercih etmek lazımdır. Evet, imamete geçme tehlikeli bir iştir. Çünkü imamın, arkasındaki cemaat sayısınca mesuliyeti vardır. İmam, bir yanlışlık yaptığında, o, bütün cemaatin mesuliyetini yüklenmiş olur. Aynı şekilde bir vali, vazifesinde bir kusur yaptığında, vilayet sınırları içindeki bütün insanların vebalini yüklenmiş demektir. Keza devletin başındaki bir insan, ucu millete dokunabilecek bir yanlışlık irtikâp ettiğinde, o, bütün halkın vebali sırtında olarak ötelere yürür.

O halde insan, seçilme sevdasına düşmek yerine, seçici pozisyonunda kalmayı tercih etmelidir. Zira hırsla seçilme sevdasına tutulan ve “İlla ben olayım” diyen insanlar arasında hata etmeyen tek bir fert gösterilemez. Buna karşılık, “Bu işe ehil birisi olsun da, kim olursa olsun.” diyen insanlar arasında hata eden insan sayısı azdır.

En Zor İstiğna

İstiğnanın zirvesi ise insanın kendini ifade etmemesi ve başkalarının takdir-kâr ifadelerinden rahatsızlık duymasıdır. Her ne kadar nefis-i emmare, takdir u tebcellerden hoşlansa da kâmil mümin kendisine yöneltilen takdirleri vicdanında tahkir gibi duymalıdır. Hatta o, “Bu adamlar niye ötede alınacak mükâfatı bana burada teklif ediyorlar ki? Acaba onları böyle bir mülâhazaya ben mi ittim?” diyerek kendini sorgulamalı ve sonra da, “Allah’ım, beni bana unuttur ve kendimden bahsetmeyi de bana kerih göster.” diyerek acz u fakr yolunu tercih etmelidir.

Bir insan, mal mülk karşısında müstağni davranabilir. Hatta kendisine verilmek istenen kaymakamlık, valilik, müsteşarlık, milletvekilliği gibi pâyeleri de elinin tersiyle itebilir. Fakat takdir ve tebcellere karşı istiğna bütün bunlardan daha zordur. Bu açıdan insanın daha baştan alkış ve takdire karşı kararlı bir duruş sergilemesi, hiçbir zaman bu tür beklentilere kapı aralamaması, hatta takdir edecek insanların ağızına fermuar vurarak bu yoldaki menfezleri kapaması çok önemlidir.

Sahne Arkasındaki Meçhul Öğretmenler

Türkçe olimpiyatlarına katkısı olan muallim arkadaşları bu açıdan çağımızın en fedakâr insanları olarak görüyorum. Çünkü onlar çok zor şartlar altında dünyanın dört bir tarafına açılmış, sevgi ve insanlık yolunda hizmet edecek talebeler yetiştirmişlerdir. Fakat onların yetiştirdiği bu talebeler her sene milyonlarca insan tarafından ayakta alkışlanırken onlar hep sahenin gerisinde durmayı tercih ettiler. Rabbim bu hüsnüzannımızda bizi yalancı çıkarmasın. İnşallah şimdiye kadar olduğu gibi, bundan sonra da o öğretmenler işlerini hep gönülden yapmaya devam ederler. Vakıa, bazı kadirşinas insanlar, kimi zaman “Esas işin mimarı onlardır.” diyerek o

muallimlere teşekkür edilmesi gerektiğini de hatırlattılar; fakat o öğretmenler hep sahnenin arkasında durarak bir bilinmezlik içerisinde kalmayı tercih ettiler. Zaten, yapılması gereken asıl doğru davranış da işte budur. Evet, toprağa tohumu attıktan sonra, görünmeden, bilinmeden bir meçhul olarak ötelere yürüyüp gitmek lazım. Tohumu attıktan sonra, ortaya çıkan başakları kim hasat eder, kim harmana götürür, kim döver, hâsıl olacak ürünü kim ambara döker, bütün bunlara asla karışmamalı hatta bunları görme beklentisine dahi girmemelidir.

Nam-ı Celil-i Muhammedî'nin (sallallâhu aleyhi ve sellem) dünyanın dört bir yanında şehbal açması, bir bayrak gibi dalgalanması, "Muhammedun Resûlüllah" hakikatinin her yerde inanmış gönüllerin sesi soluğu haline gelmesi, inanan insanlar olarak hepimizin en büyük arzusudur. Bin canımız olsa hepsini, böyle bir mefkûrenin gerçekleşmesi uğruna kurban edebiliriz. Benim gibi bir kıtmir bile, bunu, hayatının en büyük gayesi ve arzusu bilir. Bazen gözlerim dolar ve "Keşke her yerden 'Muhammedun Resûlüllah' sesi yükselse" derim. İşte böyle bir arzu ve iştihaya rağmen şayet bu gaye-i hayalin gerçekleşmesi mevzuunda sizin azıcık bir katkınız olduysa, siz de o kervanın içinde bulunduysanız kanaatimce şöyle demelisiniz: "Allah'ım! Ben böyle bir günün gelmesini çok arzu ederim. Fakat o gün, bazılarının 'Bu şahsın da bu işin içinde bir katkısı vardı.' diyerek takdir u tebçillerini, alkışlarını görmek istemem. O yüce gayenin dünyanın dört bir tarafında bir bayrak gibi dalgalanmasını öbür taraftan seyretmeyi tercih ederim." Hatta "Ben işin içinde olursam kim bilir heyet adına ne aksama ve tökezlemeler olur. İyisi mi ben toprağın altına çekilip gideyim ve icraat-ı sübhaniyeyi öte taraftan temaşa edeyim." diyecek kadar ciddi bir istiğna duygusu içinde bulunmalı, böyle bir istiğna ufkunu yakalamaya çalışmalıyız.

Dünyaya Kapalı, Allah'a Açık

Esasında istiğna ruhunu muhafazanın en önemli vesilesi, hayatını îsâr ahlakıyla sürdürmektir. Bu açıdan gönüllüler hareketi içinde bulunan arkadaşlar öyle îsârlaşmalıdırlar ki, sadece yemek yedirme, çay içirme, maaşını bir başkasına verme gibi fedakârlıklarla yetinmeyerek, maddî, manevî füyûzat hislerinde de başkalarını kendilerine tercih edebilmelidirler. Evet, onlar velilik, kutupluk, gavslık gibi makamlar; havada uçma, namazlarını manen Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) arkasında kılma, "Allahu ekber" deyip namaza durunca kendisini Ravza-ı Tahire'de veya Kâbe'de müşahede etme gibi kerametleri başkalarına layık görerek, "Bana Seni gerek Seni" deyip sadece Cenab-ı Hakk'a teveccüh etmeli ve O'nu tercih etmelidir. İşte gerçek mânâdaki îsâr ruhu ve aynı zamanda istiğna tavrı da budur. Günümüzde her şeyden ziyade bizim böyle bir bakış açısına ihtiyacımız vardır.

Hâsılı, makam, mansıp, takdir, tebçil ve alkışın dünyevî getirilerine kapanma bir yana, bir mânâda bütün bunların uhrevî getirilerine bile kapanarak, ahirette nail olacağı nimetleri Allah'ın fazlından, kereminden ve rahmetinin enginliğinden beklemelidir. Çünkü Allah inayet etmezse insan değerli hiçbir şeyi elde edemez. Ne cennete girebilir ne de cehennemden âzâde kalabilir. Bütün bunlar ancak O'nun rahmet, inayet ve keremiyle elde edilebilir. Hem, her şeye kapanan bir insana Allah elli türlü kapı açar. Siz, dünyaya karşı kapılarınızı hele bir kapayın, göreceksiniz Hazreti Allah, sizin kapadığınız bir kapıya mukabil bin kapı lütfedecektir. Çünkü O, Müfettihi'l-ebvab'dır. Yani kapıları açan yalnız O'dur. Evet, Allah'ın inayet, rıza ve teveccüh kapılarının size

açılmasını istiyorsanız, dünyevî her türlü beklentiye karşı bir ömür boyu kapılarınızı sürekli kapalı tutmanız gerekir.

Bir Nur talebesi istiğna düsturunu, hediyeleşmenin sünnet olduğunu da gözardı etmeden hayatında nasıl tatbik edebilir?

Istiğna: Cenab-ı Hakk'tan başka kimsenin minneti altına girmemek anlamına geliyor. Diğer bir manası da gönül tokluğu ve elindekini kâfi bulmak demektir.

Üstad Hazretleri, istiğna prensibinin gerekçelerini ve sebeplerini şöyle sıralamaktadır:

"*Birincisi:* Ehl-i dalâlet, ehl-i ilmi, ilmi vasıta-i cer etmekle itham ediyorlar, '*İlmi ve dini kendilerine medar-ı maişet yapıyorlar.*' deyip insafsızcasına onlara hücum ediyorlar. Bunları fiilen tekzip lâzımdır."

"*İkincisi:* Neşr-i hak için enbiyaya ittibâ etmekle mükellefiz. Kur'ân-ı Hakîmde, hakkı neşredenler *إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ - إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ* diyerek insanlardan istiğnâ göstermişler. Sûre-i Yâsin'de *لَا يَسْتَنْتَعُونَ مِنْ لَيْسَتَكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُهْتَدُونَ* cümlesi, meselemiz hakkında çok mânidardır."

"*Üçüncüsü:* Birinci Söz'de beyan edildiği gibi, Allah namına vermek, Allah namına almak lâzımdır. Halbuki, ekseriya ya veren gafildir; kendi namına verir, zımnî bir minnet eder. Ya alan gafildir; Mün'im-i Hakikîye ait şükrü, senâyî zâhirî esbaba verir, hata eder."

"*Dördüncüsü:* Tevekkül, kanaat ve iktisat öyle bir hazine ve bir servettir ki, hiçbir şeyle değişilmez. İnsanlardan ahz-ı mal edip o tükenmez hazine ve defineleri kapatmak istemem. Rezzâk-ı Zülcelâle yüz binler şükrediyorum ki, küçüklüğümde beni beni minnet ve zillet altına girmeye mecbur etmemiş. Onun keremine istinaden, bakiye-i ömrümü de o kaideyle geçirmesini rahmetinden niyaz ediyorum."

"*Beşincisi:* Bir iki senedir çok emâreler ve tecrübelerle kat'î kanaatim oldu ki, halkların malını, hususan zenginlerin ve memurların hediyelerini almaya mezun değilim. Bazıları bana dokunuyor; belki dokunduruluyor, yedirilmiyor, bazan bana zararlı bir surete çevriliyor. Demek gayrın malını almamaya mânen bir emirdir ve almaktan bir nehiydir."

"*Hem bende bir tevahhuş var.* Herkesi her vakit kabul edemiyorum. Halkın hediyesini kabul etmek, onların hatırını sayıp istemediğim vakitte onları kabul etmek lâzım geliyor. O da hoşuma gitmiyor. Hem tasannu ve temellükten beni kurtaran bir parça kuru ekmek yemek ve yüz yamalı bir libas giymek, bana daha hoş geliyor. Gayrın en âlâ baklavasını yemek, en murassâ libasını giymek ve onların hatırını saymaya mecbur olmak, bana nâhoş geliyor."

"*Altıncısı:* Ve istiğnâ sebebinin en mühimi, mezhebimizce en muteber olan İbn-i Hâcer diyor ki: '*Salâhat niyetiyle sana verilen birşey sâlih olmazsan kabul etmek haramdır.*' "

"İşte, şu zamanın insanları, hırs ve tama' yüzünden, küçük bir hediyesini pek pahalı satıyorlar. Benim gibi günahkâr bir biçareyi, sâlih veya velî tasavvur ederek, sonra bir ekmek veriyorlar. Eğer -hâşâ- ben kendimi sâlih bilsem, o alâmet-i gururdur, salâhatin ademine delildir. Eğer kendimi sâlih bilmezsem, o malı kabul etmek caiz değildir. Hem âhirete müteveccih a'mâle mukabil sadaka ve hediye almak, âhiretin bâki meyvelerini dünyada fâni bir surette yemek demektir."(2. Mektup)

Biz de bu gerekçelerden bize uyanları hayatımıza tatbik edebiliriz. Belki bu gerekçelerin bir çoğu Üstad Hazretlerinin özel bir halidir, bize isabet etmeyen yönleri vardır; lakin isabet eden noktaları alıp tatbik etmek en güzel olanıdır.

Biz daha çok hizmete taalluk eden noktalarda bu prensibi uygulayabiliriz. Yani şahsi hayatımızda dost ve akrabalar arasında hediyeleşme devam edebilir, ama hizmet noktasında istiğnayı insanlara hissettirmek çok etkili bir yoldur. Bu sebeple hizmet adına hareket ederken, tam bir istiğna içinde olmak gerekir. Ama özel hayatta bu tatbik edilir ise kibir ve gurur gibi anlaşılır, hem de sünnet olan hediyeleşmeye aykırı düşer. İki arasında iyi ayırım yapmak gerekir.

(1) bk. **Mektubat, İkinci Mektup.**

(2) Sorularla Risale

Risâle-i Nur'un meslek düsturlarından ince bir esas: İstiğna

Üstad Bediüzzaman Hazretleri, istiğnayı dinî hizmetin mânevî tesirinin temeli ve ruhu hükmünde görür. Çünkü "Hizmet-i diniyenin mukabilinde dünyada bir şey istenilmemeli ki, ihlâs kaçmasın. Hem kalben arzu edip muntazır kalmakla lisan-ı hâl ile dahi istenilmez, belki ummadığı bir halde verilir. Yoksa ihlâsı zedelenir."2 O yüzden, bu düstur Hz. Üstad Bediüzzaman'ın ömrü boyunca vazgeçmediği ve hassasiyetle koruduğu kaidesi olmuştur. Buna dair Emirdağ Lâhikası'nda bir mektubunda, "Eski Said'in çocukluk zamanından beri hem kendisi, hem babası fakir oldukları halde, başkasının sadaka ve hediyelerini almadığının ve alamadığının ve şiddetli muhtaç olduğu halde hediyeleri mukabilsiz kabul etmediğinin ve Kürdistan âdeti talebelerin tayinatı ahalinin evlerinden verildiği ve zekâtla masrafları yapıldığı halde Said hiçbir vakit tayin almaya gitmediğinin ve zekâtı dahi bilerek almadığının bir hikmeti, şimdi kat'î kanaatimle şudur ki; ahir ömrümde Risale-i Nur gibi sırf imani ve uhrevi bir hizmet-i kudsiyeyi dünyaya âlet etmemek ve menafi-i şahsiyeye vesile yapmamak için o makbul âdete ve o zararsız seciyeye karşı bana bir nefret ve bir kaçınmak ve şiddet-i fakr ve zarureti kabul edip elini insanlara açmamak hâleti verilmişti ki, Risale-i Nur'un hakiki bir kuvveti olan hakiki ihlâs kırılmasın. Ve bunda bir işaret-i mânevî hissediyordum ki, gelecek zamanda maişet derdiyle ehl-i ilmin mağlubiyeti bu ihtiyaçtan gelecektir"3 ifadeleri bu düsturun ne kadar ehemmiyetli olduğunu göstermektedir.

İstiğna düsturu, Üstad Bediüzzaman'ı ve hakiki nur talebelerini sair İslâm âlimlerinden ve camialardan ve cemaatlerden farklı kılan en önemli unsurların başında gelmektedir. Üstadın

Tarihçe-i Hayat'ında bir bahiste "Molla Said Van'da bulunduğu zamanlarda bazı hususlarda o havalinin ulemasına muhalif bulunuyordu. (aynı vaziyet, seksen senelik hayatında da devam etmiştir.) Bu hususlar şunlardır: 1- Kat'iyen kimseden hediye olarak para almamak ve maaş bile kabul etmemek. Evet, hayatta hiçbir maddî mülkiyeti olmayıp, fakir ve kimsesiz ve daimi nefiy ve hapislerde çok sıkıntılı ve dehşetli musibetler içerisinde yaşadığı halde, kimseden para ve mukabelesiz hediye almadığı bilmüşahede görülmüştür."4 Aynı eserin 'önsöz'ünde, Ali Ulvi Kurucu ağabeyin ifadeleri de bu meseleye ışık tutmaktadır: "Üstadın, hayatı boyunca cemiyetimizin her tabakasına vermekte olduğu binlerle istiğna örnekleri, dillere destan olmuş bir ulviyeti haizdir. Masivadan tam manasıyla istiğna ederek, uzvi ve ruhi bütün varlığı ile Rabbülâlemin'in bitmez ve tükenmez hazinesine dayanmayı müddet-i hayatında bir itiyat (alışkanlık) değil, adeta bir mezhep, meşrep ve meslek olarak kabul etmiştir."5

İstiğna düsturunun anlatıldığı Mektubat adlı eserin İkinci Mektub'unda; "Neşr-i hak için enbiyaya ittiba etmekle mükellefiz. Kur'an-ı Hâkim'de, hakkı neşredenler 'Benim mükâfatım ancak Allah'a aittir' (Yunus 72, Hud 29, Sebe 47) diyerek, insanlardan istiğna göstermişler. Sure-i Yasin'de, 'Doğru yolda olan ve sizden bir ücret de istemeyen kimselere uyun' (Yasin 21) cümlesi meselemiz hakkında çok manidardır"6 ifadeleri, istiğnanın başta Peygamberimiz (asm) olmak üzere, bütün peygamberlerin düsturu olduğunu gösteriyor. 19. Mektub'da Resûl-i Ekrem Efendimiz Aleyhissalâtü Vesselâmın hususiyetleri anlatılırken; "Hem öyle bir itminan ile, bir itimat ile davet eder, tebliğ eder ki, kimseden minnet almaz, hiçbir müşkülâta karşı telâş etmez. Tereddütsüz, kemal-i samimiyetle ve saffetle ve herkesten evvel kendisi amel edip kabul ederek, getirdiği ahkâmı ilân eder. Buna şahit ise, herkesçe, dost ve düşmanca malum olan meşhur zühdü ve istiğnası ve dünyanın fanî müzeyyenatına âdem-i tenezzülüdür."7

Zaten, Hazret-i Resûlullah Efendimiz (asm) "Âl-i Beyt, dini himaye ve maneviyâta örnek ve rehber şahsiyetler oldukları ve ümmetin onlara itimat etmeleri gerektiği cihetle sadaka almaları yasaklanmıştır"8 (hadis-i şerif meâli) sözleriyle meseleyi teyid etmektedir. Bu itibarla, bu davaya, bu mesleğe gönül verenlerin de, bu düsturu unutmamaları ve hassasiyetle uygulamaları gerekmektedir. Çünkü, "Bu meslek bu zamanda Üstad Bediüzzaman Hazretlerinin şahsına münhasır kalmamış, talebelerine de kudsî bir mefkure halinde intikal etmiştir."9 Hazret-i Üstad Barla Lâhikası'nda bir mektubunda, talebesi olan siddik Süleyman hakkındaki "Bunun bu ahlâkı zatında vardı. Yanıma geldiği vakit, benim bir düstur-u hayatım olan istiğna ve insanların hediyelerini almamak kaidesi, onun aslî ahlâkına muvafık gelmiş"10 ifadeleri, Risale-i Nur'un hakiki şakirtlerinin bu düsturu ne kadar çok benimsediğini ortaya koymaktadır. Üstad Bediüzzaman Hazretleri hayatı müddetince kimseden karşılıksız hediye almamış, kendisine sunulan hediyelere de en az iki misli fiyat ödeyerek almıştır. Hayatı süresince yapılan maddî teklifler son derece çok ve cazip olmuştur. Meselâ, Said Halim Paşa kendi yalısını Bediüzzaman'a hibe etmesine rağmen Üstad Hazretleri reddetmiştir. Daha sonra M.Kemal, ona susturucu ve reddedilemeyecek birçok maddî makam sunmuştu. Şeyh Sünusi yerine şark umumi vaizi olacak, milletvekili yapılacak, üç yüz lira maaşla birlikte, şahsına köşk tahsis edilecekti. Ama o, bütün bunları elinin tersiyle iterek, istiğna düsturunun manasının zirve noktasını göstermiştir.

Bir başka istiğna örneğini de sürgün olarak gittiği Emirdağ ilçesinde, devlet tarafından mobilyası içinde olarak kendisi için kiralanan evi reddetmesiyle göstermiştir. "Aziz, siddik kardeşlerim,

şimdi bir emr-i vaki karşısında bulunuyorum. Benim îaşem için her gün iki buçuk banknot, hem yeniden benim için bir hane-mobilyasıyla beraber ve istediğim tarzda-yaptırmak için emir gelmiş. Hâlbuki elli altmış senelik bir düstur-u hayatım bunu kabul etmemek iktiza eder. (...) eğer kabul etsem, yetmiş senelik hayatım gücenecek ve bu zamandan haber verip, tama ve maaş yüzünden bid'alâra giren ve ihlâsı kaybeden âlimleri tokatlayan İmam-ı Ali (ra) dahi benden küsecek ihtimali var. Ve Risâle-i Nur'un hakiki ve safi olan ihlâsı, beni de ihlâssızlıkla ittiham etmek ciheti var. (...) ben reddettim.”¹¹

Bu ifadelerden anlaşılması gereken bir cihet ise, imanın ve amel-i salihin ruhu ve esası olan ihlâsın, istiğnasız olamayacağıdır. Çünkü ehl-i dalâletin 'İlmi ve dinî her türlü menfaate âlet ediyorsunuz" gibi insafsız hücumlarına karşı, bunları fiilen tekzip etmek, yalanlamak için istiğna düsturunu uygulamaktan daha güzel amel olamaz. Ve çünkü "En yüksek mertebe ise, ubudiyet-i Muhammediyedir ki, 'mahbubiyet' ünvanıyla tâbir edilir. Ubudiyetin sırr-ı esası olan niyaz, şükür, tazarru, huşu, acz, fakr, halktan istiğna cihetiyle o hakikatın kemâlîne mazhar olunur.”¹² Bu yüzden, "Risâle-i Nur'un mesleği, sair tarikatlar, meslekler gibi mağlub olmayarak, belki galebe ederek pek çok muannidleri imana getirmesi, pek çok hadisâtın şهادetiyle, bu asırda bir mu'cize-i maneviye-i Kur'âniye olduğunu ispat eder. O dairenin haricinde, ekseriyetle, bu memlekette, bu hususi ve cüz'i ve yalnız şahsî hizmet veya mağlubane perde altında veya bid'alara müsamaha suretinde ve tevilât ile bir nevi tahrifat içinde hizmet-i diniye tam olamaz diye hadisat bize kanaat vermiş.”¹³

Sonuç olarak, istiğna ve sair düsturları benimsemek ve çok iyi bir mü'min olmak için, Resûl-i Ekrem Efendimiz Aleyhissalâtü Vesselâmın nuranî meşrebini ve sahabe-i kiramın âlî seciyesini beyan eden bir nur ve feyiz hazinesi olan Risâle-i Nur ve onun müellifi olan Bediüzzaman Said Nursî'yi çok iyi anlamak gerekmektedir.

Ahmet Demirdöğmez

Dipnotlar:

- 1-Osm.-Türkçe Lügat Yeni Asya Neşriyat,
- 2-Lem'alar 373,
- 3-E.L.611,
- 4-T.H.78,
- 5-age.27,
- 6-Mek.28,
- 7-Mk.330,
- 8-İbn-i Sa'd Tabakat
- 9-T.H.28,
- 10-B.L.327,
- 11-E.L.60,
- 12-Mek.772,
- 13-E.L.122

Bir Hadis

Ebu Saidi'l-Hudrî radiyallahu anh anlatıyor: "Ensar radiyallahu anhüm'den bazı kimseler, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan bir şeyler talep ettiler. Aleyhissalâtu vesselâm da istediklerini verdi. Sonra tekrar istediler, o yine istediklerini verdi. Sonra yine istediler, o istediklerini yine verdi. Yanında mevcut olan şey bitmişti; şöyle buyurdular:

-"Yanımda bir mal olsa, bunu sizden ayrı olarak (kendim için) biriktirecek değilim. Kim iffetli davranır (istemezse), Allah onu iffetli kılar. Kim istiğna gösterirse Allah da onu zengin kılar. Kim sabırlı davranırsa Allah ona sabır verir. **Hiç kimseye sabırdan daha hayırlı ve daha geniş bir ihsanda bulunulmamıştır.**"

Buhâri, Zekât 50, Rikâk 20; Müslim, Zekat 124, (1053); Muvatta, Sadaka 7, (2, 997); Ebu Dâvud, Zekât 28, (1644); Tirmizi, Birr 77, (2025); Nesâi, Zekat 85, (5, 95).

İSTİĞNÂ (GÖNÜL ZENGİNLİĞİ)

"Tevâzu ve istiğnâ bereketiyle dünyânın en rahat insanıyım. İki gözüm de lezzetler âlemine kapalıdır." (Es'ad Erbilî, Dîvân , s. 51)

İstiğnâ; gözü tok, gönü zengin olmak, başkasına muhtâc olmamak, sâhip olduğu şeye kanâat edip, insanlardan bir şey beklememek ve ihtiyâcını başkalarına söylememek demektir. Bu şekilde davrananlara "**müstağnî**" denir. İstiğnâ, insanlara ve dünyalığa karşı gösterildiğinde methedilmiş, Allâh'a karşı olanı ise yasaklanmıştır.

İstiğnâ ehli, dünyanın tamamı kendilerine verilse ve bundan dolayı âhirette herhangi bir sualle karşılaşmayacakları söylense yine de zühd içinde yaşarlar. Çünkü Yüce Rabbimiz onları "el-Muğnî" ism-i şerîfi ile kendinden başka her şeyden müstağnî kılmıştır.

Ebû Hâzim'e; "Servetin nedir?" diye sorduklarında; "İki şeydir; biri Allâh Teâlâ'dan râzı olmak, diğeri de insanlardan müstağnî olmak." demiştir. "Öyle ise fakirsin." denilince de; "Yerler, gökler ve bunların arasındaki şeyler Allâh Teâlâ'nın mülkü iken ve ben de O'nun muhlis bir kulu iken nasıl fakir olurum!" cevâbını vermiştir. Bu anlayışa göre istiğnâ, kişinin her husûsta Allâh Teâlâ'ya muhtaç olduğunun şuuruna ulaşması ve O'ndan başka hiç kimseden bir şey beklememesidir.

Allâh Teâlâ'nın güzel isimlerinden biri de " el-Ğaniyy" dir. Bu sıfat Cenâb-ı Hak'ın nihâyetsiz zenginliğini, bütün mülkün O'na âit olduğunu ve her şeyden müstağnî bulunduğunu ifâde eder. Allâh aynı zamanda, "es Samed" dir. Samed, hiçbir şeye muhtaç olmayan, bilâkis her şeyin kendisine muhtaç olduğu yegâne varlıktır. Cenâb-ı Hak zâtının bu husûsiyetini şöyle ifâde eder:

"Ey insanlar! Siz Allâh'a muhtaçsınız. Allâh ise kimseye ihtiyâc bulunmayan ve övülmeye lâyık olandır." (el-Fâtır 35/15)

Bu âyet-i kerîmeden ilham alarak, özellikle Şâzelîler olmak üzere, pek çok tasavvufî grup, Allâh'a muhtaç olduklarını ifâde etmek için kendilerini "fukarâ" olarak isimlendirmişlerdir. Ayrıca âlimlerimiz, âriflerimiz ve sanatkârlarımız kendilerinden bahsederken veya eserlerini imzalarken "el-Fakîr ilâ rabbihi'l-Kadîr" gibi ifâdeler kullanmışlardır. Böylece eserlerinin Allâh'ın lütfu ile meydana geldiğini ve kendilerinin de O'na muhtaç olduklarını bildirmişlerdir.

İnsanların, ihtiyaçlarını hiç kimseye arz etmeden sâdece Allâh'tan istemeleri, teşvik ve tavsiye edilen bir durumdur. Zîrâ Allâh -celle celâlüh- kullarının ihtiyaçlarını sâdece kendisine arzetmelerini sever. Pir Mehmed Azmî bunu ne güzel ifâde eder:

Ne dervîş ü ne zâhîdden ne mîr ü şahtan iste

Yürü, yoktan seni vâ eyleyen Allâh'tan iste.

Kul, insanlara karşı büyük bir istiğnâ içinde olmakla birlikte Allâh Teâlâ'dan gelen nimetler husûsunda hiçbir zaman müstağnî davranmamalıdır. Bunu şu hadîs-i şerif ne güzel anlatır:

"Eyyûb -aleyhisselâm- elbisesini çıkarmış yıkanırken üzerine altundan bir yığın çekirge düşer. Hemen onları avuç avuç elbisesine doldurmaya başlar. Bunun üzerine Allâh Teâlâ şöyle nidâ eder:

" Ey Eyyûb! Ben seni bu gördüğün (dünyalıktan) müstağnî kılmadım mı? Hz. Eyyûb:

" İzzetine yemin olsun ki evet Ey Rabbim! Fakat senden gelen berekete karşı benim müstağnîliğim yoktur, diye mukâbele eder." (Buhârî, Gusl, 20)

Mûsâ -aleyhisselâm- 'ın çaresiz kaldığı bir esnâda yaptığı şu yakarışı da Allâh'tan gelen ihsanlara karşı hangi hâlet-i rûhiye içinde olunması gerektiğini göstermektedir:

"Rabbim! Gerçekten ben, bana indireceğin her hayra muhtâcım!" (el-Kasas 28/24)

Hız. Mûsâ'nın bu duâsına mukâbil Allâh Teâlâ kısa bir müddet sonra ikramlarını yağdırmış ve ona Şuayb -aleyhisselâm- 'ın şefkât kanatlarını ve akrabalığını ihsân etmiştir.

Bunun aksine, Allâh'tan müstağnî davranmak da büyük bir bedbahtlıktır. Cenâb-ı Hak şöyle buyurur; "Cimrilik eden, Allâh'a muhtaç değilmiş gibi davranan ve en güzel söz (olan kelime-i tevhîd) i yalanlayan kimsenin çetin bir yola gitmesini sağlarız. Helâk olduğu zaman da malı kendisine fayda vermez." (el-Leyl 92/8-11)

Hasan Basrî -kuddise sirruh- Allâh Teâlâ'ya şöyle niyâz ederdi:

"Allâhım! Beni zâtına muhtaç kılmak sûretiyle zenginleştir, Sen'den müstağnî bırakarak beni fakirleştirme!" (Bâkılânî, s. 107)

Allâh'tan istiğnâ düşüncesi gurur ve kibrin eseridir. Bu kötü ahlâk içinde yaşarken azgınlaşan insan, Yüce Rabbine karşı câhilce hareket ve tavırlar içine girmektedir. Cenâb-ı Hak, bu hâlde olan kimseleri şöyle îkâz etmektedir; "Muhakkak insan, kendini müstağnî gördüğü için azar. (Ey insan!) Şüphesiz dönüşün ancak Rabbin'edir." (el-Alak 96/6-8)

İstiğnâ hâlinin en güzel misâllerini Sevgili Peygamberimiz'in hayâtında görmekteyiz. Fahr-i Âlem Efendimiz'e bir adam geldi ve:

" Yâ Resûlallâh! Bana bir amel söyle ki onu yaptığımda beni Allâh da insanlar da sevsin, dedi. Efendimiz:

" Dünyaya rağbet etme ki Allâh seni sevsin. İnsanların elinde bulunan şeylere göz dikme ki insanlar seni sevsin!" buyurdu. (İbn-i Mâce, Zühd, 1)

Allâh Teâlâ; "Cuma namazı bittikten sonra yeryüzüne dağılın ve Allâh'ın lütfundan nasîbinizi arayın!" (el-Cum'a 62/10) âyeti ile kişinin maîşetini temin için çalışmasını istemektedir. Âlemlerin Efendisi de; "Hiçbir kimse, asla kendi kazancından daha hayırlı bir rızık yememiştir. Allâh'ın peygamberi Dâvûd da kendi elinin emeğini yerdî." (Buhârî, Büyû' 15) buyurmuş, aynı şekilde Zekeriyâ -aleyhisselâm- 'ın da marangozluk yaparak geçindiğini bildirmiştir. (Müslim, Fedâil, 169)

Âişe vâlidemiz sahâbe-i kirâmın, kendi işlerinde kendilerinin de çalıştığını haber vermektedir. Hatta çalışıp terledikleri için Resûl-i Ekrem Efendimiz'in; "Keşke mescide yıkanıp da gelseler." diye temennide bulunduğunu bildirmektedir. (Buhârî, Büyû, 15)

Allâh Resûlü'nün:

"Herhangi birinizin iplerini alıp dağa gitmesi, sırtına bir bağ odun yüklenip getirerek onu satması ve Allâh'ın bu sebeple onun şerefini koruması, verseler de vermeseler de insanlardan bir şey dilenmesinden çok daha hayırlıdır." (Buhârî, Zekât, 50) buyurması hâdisenin hangi boyutlarda olduğunu göstermeye kâfidir. Efendimiz 'in bu sözünden, dilencilik gibi yüz karası bir yola baş vurmaktansa, en zor şartlarda da olsa çalışarak kimseye muhtaç olmamak gerektiğini, herkesin yapabileceği bir şeyler olduğunu anlıyoruz. Bu şekilde iffetli davranan kimseleri Allâh Teâlâ'nın da seveceğini Resûlullâh -sallâhu aleyhi ve sellem- şöyle bildirmiştir:

"Allâh Teâlâ, bakıma muhtaç ehl ü iyâl sâhibi olup dilencilik ve haram kazançtan kaçınan fakir mü'mini sever." (İbn-i Mâce, Zühd, 5)

Ahmed bin Hanbel gibi zühdüyle meşhur olmuş bir zâtın, kendisine; "Zenginlik mi yoksa fakirlik mi üstündür?" diye soran kimseye şöyle dediği bilinmektedir:

"Pazara müdâvim ol (ticaret yap), halktan istiğna et. İnsanlardan istiğna kadar büyük bir fazilet bilmiyorum." Mehmed Âkif de bu hakikati te'yiden şöyle der:

Kim kazanmazsa bu âlemde bir ekmek parası

Dostunun yüz karası, düşmanın maskarası

Resûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- ashâbına, bir taraftan bolca infâk etmeyi ve her husûsta insanlara yardım etmeyi emrederken, diğer taraftan da kimseden bir şey istememeyi tavsiye etmiştir. Hicretten sonra Ensâr-ı kirâm bütün varlıklarını Muhâcirler'le yarı yarıya paylaşırken, Muhâcirler de bu infâk coşkısına aynı derecede büyük ve anlamlı bir istiğnâ ile karşılık vermişlerdir. Çok zarûrî ihtiyaçlarını ödünç olarak almışlar ve hâlleri düzeldiğinde onları hemen îade etmişlerdir. (Buhârî, Hibe, 35; Müslim, Cihâd, 70)

Sevgili Peygamberimiz Ensâr'la Muhacirler'i kardeş yaparken Sa'd bin Rebî ile Abdurrahman bin Avf'ı kardeş ilân etmişti. Sa'd -radiyallâhu anh- kardeşine malının çok olduğunu ve bunun yarısını kendisine vermek istediğini söylemişti. Bu fevkalâde îsâra karşılık, Abdurrahman -radiyallâhu anh- de büyük bir âlicenaplık göstermiş ve "Allâh ehlini ve malını sana mübârek kılsın, ey kardeşim! Bana çarşının yolunu gösteriver, yeter." (Buhârî, Büyû, 1) diyerek ticâretle meşgul olmuş, ashâbın en zenginleri arasına katılmıştır.

Avf bin Mâlik -radiyallâh anh-'ın anlattığı şu hâdise Resûl-i Ekrem Efendimiz 'in istiğnâyı ashâbına ne ölçüde tâlim ettiğini göstermesi açısından oldukça mânidardır:

"Biz yedi sekiz kişilik bir grup Resûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem-'in yanında oturuyorduk. Bize:

«" Allâh'ın Resûlü'ne bîat etmeyecek misiniz?» buyurdu. Oysa biz, yeni bîat etmiştik. Bu sebeple:

" Ey Allâh'ın Resûlü! Biz sana bîat ettik ya, dedik. Sonra tekrar:

«" Allâh'ın Resûlü'ne bîat etmeyecek misiniz?» buyurdu. Biz yine:

" Ey Allâh'ın Resûlü! Biz sana bîat ettik ya, dedik. Efendimiz tekrar:

«" Allâh'ın elçisine bîat etmeyecek misiniz?» buyurdu. Bu defa bîat için ellerimizi uzatarak:

" Ey Allâh'ın Resûlü! Biz sana daha önce bîat etmiştik. Şimdi ne üzere bîat edeceğiz, dedik. Sevgili Peygamberimiz:

«" Allâh'a kulluk edip O'na hiçbir şeyi ortak koşmamak, beş vakit namazı kılmak, itaat etmek ve -sesini alçaltarak- kimseden bir şey istememek üzere bîat edeceksiniz!» buyurdu. Yemin ederim ki bu gruptan bazılarını görürdüm; (at üzerindeyken) kamçısı yere düşerdi de onu kimseden kendisine vermesini istemezdi." (Müslim, Zekât, 108) Şair Necâtî şöyle der:

Arz u semâda mesken edinmem sehâb-veş

Tâ yerde gökte zerre kadar minnet olmasun.

"Hiçbir yerde, hiç kimseye karşı minnet altında kalmamak için elimden gelse bulutlar gibi gezer, ne arzda ne de semâda yer tutmam."

Asr-ı saâdet hep bu güzel ahlâkın nümûneleri ile doludur. Onlardan her biri arkasında ayrı bir güzellik bırakmıştır. Çünkü, Resûlullâh Efendimiz onlara nasıl müstağnî yaşanacağını gösterdiği gibi bu hasleti kazanmak için, Allâh Teâlâ'ya nasıl yalvarılması gerektiğini de tâlim etmiştir. Ali - radiyallâhu anh-'den rivâyet edildiğine göre mükâtep (anlaşmalı) bir köle ona gelerek; "Borcumu ödeyecek gücüm yok, bana yardım et!" dedi. O da:

" Resûlullah -sallallâhu aleyhi ve sellem-'in bana öğrettiği duayı ben de sana öğreteyim mi? Buna devam ettiğin takdirde, üzerinde Sebir dağı kadar borç olsa bile Allâh Teâlâ onu ödemene yardım eder, dedi ve şu duâyı okudu:

"Allâhım! Bana helâl rızık nasip ederek haramlardan koru! Lütfunla beni Sen'den başkasına muhtaç etme!" (Tirmizî, Deavât, 110)

Bir borcu ödeyebilmek için elden gelen gayret gösterilirken, diğer taraftan da Cenâb-ı Hakk'ın yardımı istenmelidir. İnsan ticaret yaparken veya bir borcunu ödemeye çalışırken hep helâl rızık peşinde olmalı, haramlardan şiddetle kaçınmalı ve kendisini haram kazançtan koruması için, Allâh Teâlâ'dan yardım istemelidir. Nereden geldiğine bakmadan hırs ve tamah ile mal biriktirmeye çalışmak, bir Müslümanın kesinlikle iltifat etmeyeceği bir harekettir. İslâm'ın izzet ve şerefini temsil eden Müslüman, Allâh'tan başkasına muhtaç olmamayı düstûr edinecek ve alan el değil, veren el olmaya çalışacaktır.